

Greuceanu

Basmul este o lume minunata, un teritoriu de visare si de speranta, de aspiratie si iarasi de speranta, de lupta, cumplita, cel mai adesea, impotriva a tot ceea ce este urat si rau in viata, si de izbanda. Basmul este un mod de a concepe existenta in asa fel, incat zarea ei sa se acopere, tot mai mult, de lumina, dandu-ti curajul sa traiesti, luptandu-te si nadajduind mereu in mai bine .

Termenul (derivat din cuvantul basni, apartinand limbii slave vechi si insemnand nascocire, scornire) defineste o specie a epicii populare (de regula in proza) si a celei culte, cu raspandire mondiala, in care se nareaza intamplari fantastice ale unor personaje imaginare (feti-frumosi, zane, animale nazdravane etc), aflate in lupta cu forte nefaste ale naturii sau ale societatii, simbolizate prin balauri, zmei, vrajitoare s.a., pe care reusesc sa le invinga, in cele din urma. George Calinescu numea basmul o "ogindire a vietii in moduri fabuloase".

Basmul trebuie delimitat de poveste (care este mai "realista"), de legenda (care urmareste explicarea unor fenomene naturale sau istorice), de snoava (scurta naratiune anecdotica).

Dintre trasaturile caracteristice basmului, mentionam;

- o actiune ampla, care cunoaste numeroase etape de evolutie si care foloseste - drept modalitati de exprimare - naratiunea impletita cu dialogul si descrierea; faptele prezentate tin, pe de o parte, de orizontul realului, pe de alta, de cel al miraculosului;

- intreaga lume a basmului se structureaza pe un conflict care, in esenta, angajeaza o confruntare, "pe viata si pe moarte", intre doua forte cu valoare simbolica: Binele. si Raul; deznodamantul, in basme, aduce, totdeauna, triumful Binelui, faptul fiind semnificativ pentru acele sperante ale omului de a izbandi, in aspiratiile (dorintele) lui fundamentale, cel putin in aceasta lume imaginara, creata de el, lume care anticipeaza, in credinta fiintei umane, pe reala; ("Cand doarme plugul pe rotile,/ in pacea serilor toamna,/ La voi coboara Cosanzeana,/ A visurilor noastre doamna./ Vin crai cu argintate coifuri/ si-n aur zanele. balaie:/ Atata stralucire-ncape/ in bietul bordeias de paie " - va exclama Octavian Goga, in poezia Plugarii, pentru evidentia contrastul dintre saracia materiala a truditorului pamantului si marea capacitate de imaginare a acestor oameni, de proiectare a dorintelor, a aspiratiilor lor intr-un orizont inchipuit, senin, luminos, in care orice se poate implini);

- personajele - cele mai multe cu insusiri fantastice -, au semnificatie simbolica (deci nu sunt per soi obisnuite, propriu-zise) si se grupeaza in doua categorii absolut distincte, reprezentand: unele - binele, altele - raul, in proiectarea si in desfasurarea faptelor lor, se folosesti mai ales hiperbola, exagerarea;

In ceea ce priveste structura si compozitia, basmul foloseste o serie de formule specifice:

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

a) - de inceput: "A fost odata ca niciodata"; "Amu, cica un imparat..," etc, care au rolul de a desprinde parca pe ascultator (basmelor se spun, de obicei si, deci, se asculta) de lumea reala si de a-l propulsa pe "cararile" acele lumi inchipuite, miraculoase;

b) - de mijloc (mediane): "si-nainte cu poveste, ca de-aicea mult mai este"; "si se luptara/ si se luptara/ zi de vara/ pana-n seara"; "si mersera, si mersera"; acestea, ca si altele, avand menirea sa impinga inainte actiunea, stimuland, totodata, atentia ascultatorului;

c) - de sfarsit (incheiere): "si eu incalecai pe-o sa, si va spusei povestea-asa /si va povestii dumneavoastra asa"; sau: "Ncalecai p-un maracine,/ sa m-asculte orisicine" - formule care vin sa risipeasca parca vraja inchipuirilor, reconectand ascultatorul la impulsurile lumii reale.

Sunt folosite, de asemenea, alte elemente cu valoare incarcatura simbolica - cifra trei, de pilda: in basme sunt, de obicei, trei feciori ori trei fete de imparat, trei zmei, trei zmeoalice; incercarile, in lupte, se fac de trei ori; pentru metamorfozare (schimbare, transformare) unele personaje se dau de trei ori peste cap... etc.

Basmelor populare romanesti releva o uimitoare bogatie si originalitate, cercetatorii inventariind pana acum peste cinci sute de tipuri, din care cam jumatate nu apar in clasificarile internationale.

Unele dintre cele mai cunoscute basme ale literaturii noastre populare au fost culese, repovestite si publicate de Petre Ispirescu, in volume care s-au numit Legende si basmele romanilor (primul a aparut in 1872), Legende sau basmele romanilor ori Basmele romanilor (Barbu Stefanescu-Delavrancea vedea in Petre Ispirescu nu un simplu culegator de folclor, ci un adevarat si talentat scriitor).

Stimulati de aceasta specie, de o exceptionala vitalitate, a literaturii populare, numerosi scriitori au creat si ei basme, intre cele mai valoroase si mai cunoscute fiind cele ale lui Perrault, Andersen, Tolstoi, iar in cultura noastra - ale lui Eminescu, Creanga, Slavici, Caragiale, Delavrancea, Sadoveanu etc.

Basmul Greuceanu a fost cules si publicat de Petre Ispirescu.

Construit pe aceeasi coordonata generala si esentiala a societatii umane - raportul dintre Bine si Rau - basmul antreneaza in tesatura sa epica o serie de fapte care tin, pe de o parte, de dimensiunea reala, pe de alta, de cea fantastica.

In expozitiunea subiectului se precizeaza ca pe vremea imparatului Rosu, "niste zmei furasera soarele si luna de pe cer", faptul se constituie in intriga din care se declanseaza intregul demers narativ. imparatul trimite "oameni prin toate tarile si ravase prin orase, ca sa dea in stire tuturor ca oricine se va gasi sa scoata soarele si luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevasta si inca si

jumatate din imparatia lui". Se mentioneaza, in acelasi timp,, un element de natura sa tensioneze actiunea de la inceput: "iar cine va umbla si nu va izbandi nimic, acela sa stie ca i se va taia capul".

Dupa incercarile, nereusite, ale multor voinici, care "se poticalisera, semetindu-se cu usurinta ca vor scoate la cap o asemenea insarcinare" (- "vezi ca nu toate mustele fac miere" - isi strecoara ironia "basmuitorul"), apare, la cui tea imparatului, Greuceanu - "un viteaz ce se afla pe vremea aceea".

Cel ce va intruchipa, in mod exceptional, trasaturile din sfera de semnificatii si concretizari ale binelui iti arata, mai intai, omenia, rugandu-l pe imparat (si induplecandu-l, pana la urma) "sa lase viata celor ce au avui curajul sa lupte cu zmeii" si legandu-se, totodata, "sa-si incerce si el norocul", nu atat pentru rasplata ce-l asteapta in cazul in care va izbandi, cat mai ales spre a-i pedepsi pe cei ce savarsisera o asemenea fapta impotriva oamenilor (fara soare - simbol al vietii si al luminii cunoasterii, si fara luna - simbol al linistii, al pacii si al poeziei, viata nu putea fi conceputa)

Desfasurarea actiunii consemneaza o suita de fapte, oranduite intr-o gradatie ascendenta:

a) Greuceanu porneste, impreuna cu fratele sau bun, sa-si indeplineasca misiunea asumata. Astfel, "merse si merse, cale lunga, departata, pana ce ajunse la Faurul Pamantului, cu care era frate de cruce" si care, "fiind cel mai mester de pe pamant, era si nazdravan" Dupa ce s-au sfatuit "trei zile si trei nopti", planuind "ceea ce era de facut", Greuceanu si fratele sau pornesc sa-i caute pe zmei, iar Faurul-Pamantului pregateste un chip al lui Greuceanu "numai si numai din fier", pe care il va tine, "ziua si noaptea, fara curmare, in foc",

b) Ajungand, dupa "cale lunga si mai lunga", acolo unde drumul "se facea cruci", Greuceanu si fratele sau se despart (dupa ce s-au imbratisat si au plans "ca niste copii"), stabilind un "cod" al semnelor dupa care sa recunoasca, in timp, daca mai traiesc sau nu;

c) Cel ce-i gaseste pe zmei este, fara indoiala, Greuceanu, care ajunge, in sfarsit, la casele lor, "asezate unde-si intarcase dracul copiii". Ascultand de "nazdravaniile ce-l invatase Faurul-Pamantului", viteazul "se dete de trei ori peste cap", facandu-se porumbel, apoi iarasi, "de trei ori si se facu musca" si, intrand in "camara zmeilor", afla, de la zmeoaice, ca acestia erau plecati "la vanat in Codrul Verde" si ca de-acolo "aveau sa se intoarca: unul de cu seara, altul la miezul noptii si tartorul cel mare, despre ziua".

d) Unul dintre momentele cele mai tensionate este acela in care se relateaza lupta lui Greuceanu-de-Aur (cum il numesc zmeoaicele) cu "tartorul cel batran", "tat-al zmeilor", dupa ce ii rapusese pe cei doi gineri ai acestuia.

"Sosi zmeul si se luara la bataie - spune basmul; in sabii se batura ce se batura si se rupsera sabiile; in suliti se lovira ce se lovira si se rupsera sulitele: apoi se luara ia lupta; se zguduiau unul pe altul, de se cutremura pamantul... Asa. lupta nici ca s-a mai vazut. si se luptara, si se luptara,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

pana ce ajunse vremea de namiezi, si ostenira. ,"

Folosindu-se personificarea, in lupta lor intervine un corb, care-l ajuta pe Greuceanu, aducandu-i "un cioc de apa dulce", deoarece acesta ii promisese "de mancare trei lesuri de zmeu si trei de cal".

Naratiunea, intretaiata de dialog, este concentrata si urca permanent pe trepte de tensiune, pana in momentul in care Greuceanu reuseste sa-l rapuna pe zmeu, dupa ce aflase de la el unde se aflau ascunse soarele si luna.

e) Deschizand, cu degetul mic de la mana dreapta a zmeului, usa culei din Codrul Verde, Greuceanu ia "in mana dreapta soarele si in mana stanga luna, le arunca pe cer si se bucura cu bucurie mare". Sublinierea "bucuriei", facuta prin aceasta constructie speciala (de tip popular) - un superlativ realizat prin repetare - marcheaza momentul indeplinirii misiunii asumate.

Comentariul care urmeaza este semnificativ: "oamenii, cand vazura iarasi soarele si luna pe cer, se veselira si laudara pe Dumnezeu ca a dat tarie lui Greuceanu de a izbandi impotriva impietitatilor vrajmasi ai omenirii". Mentiiunea respectiva coboara astfel fantasticul la dimensiunile realului, care este avut tot timpul in vedere, de-a lungul intregului basm.

f) Dupa ce se intalneste cu fratele sau si omoara pe cele doua zmeoaice tinere (transformate intr-un "par cu roade" si intr-o "gradina in florita si racoroasa", dovedind astfel, pe langa vitejia aratata pana acum, istetism si spirit de observatie, Greuceanu scapa si, de urmarirea "scorpiei de muma a zmeoaicelor", care, pana la urma, pierd, inghitind chipul de fier inrosit, pregatit de Faurul-Pamantului. Momentul este urmat de o mare veselie, care a durat, fara indoiala, ... "trei zile si trei nopti".

g) Drumul spre curtea imparatului Rosu este marcat si el de peripetii. Ca sa incurce treburile, "isi baga coada", de data aceasta, "un diavol schiop" care, intr-un moment de neatenie, ii fura lui Greuceanu palosul fermecat. In acest timp, la curtea imparatului, un sfetnic al acestuia (care-si vanduse sufletul diavolului spre a obtine palosul lui Greuceanu) este pe cale de a dobandi el "rasplata": fata imparatului si jumătate din imparatie.

h) Redobandindu-si palosul (dupa ce-l pedepseste pe diavol), Greuceanu poate sa faca dovada ca el este cel ce-a eliberat soarele si luna, facand astfel sa straluceasca, in lumina lor, adevarul!

Generos, il roaga pe imparat sa lase viata sfetnicului viclean si mincinos. Imparatul se indupleca, poruncindu-i acestuia, insa, "sa piarda din imparatia lui!"

Deznodamantul impune triumful binelui. Intregul zbucium se incheie cu "o nunta d-alea imparatestile" si cu "veselii care tinura trei saptamani..."

Basmul Greuceanu are toate elementele si trasaturile caracteristice speciei din care face parte. Farmecul lui, ca si al altor basme, este generat, printre altele, de: nobletea mesajului pe care-l transmite - acea izbanda a binelui impotriva raului; construirea unui discurs narativ in cadrul caruia gradatia ascendenta a tensiunii, momentele de suspans, marea inventivitate a situatiilor in care sunt pusi eroii etc. tin treaz, in permanenta, interesul ascultatorului sau al cititorului; expresivitatea deosebita a limbajului artistic in care se valorifica vorbirea populara, caracterizata, aproape la fiecare pas, de constructii de mare plasticitate, de proverbe, zicatori, constructii ce pun in lumina intelegiunea omului simplu, dar si ironia cu care el vestejeste tot ceea ce contravine idealului sau de viata.

sursa imaginii - wikimedia.org